

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ระบาดใช้หวัดนกในปัจจุบันดูเหมือนจะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น มีข้อมูลที่แสดงให้เห็นว่า สาเหตุสำคัญของการแพร่ระบาดใช้หวัดนกในสัตว์ปีก เกิดจากนกอพยพที่มีการย้ายถิ่นฐานตามฤดูกาล รวมถึงการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีก ซึ่งเป็นสาเหตุให้ใช้หวัดนกเกิดการแพร่ระบาดมากยิ่งขึ้นในช่วงใกล้ฤดูหนาว และถึงวันนี้เป็นที่ประจักษ์แล้วว่า ใช้หวัดนกไม่ได้อยู่แค่ภูมิภาคเอเชียเท่านั้น แต่ได้ระบาดไปทั้งยุโรปและอเมริกา และนับเป็นครั้งแรกที่พบเชื้อใช้หวัดนกในตะวันออกกลาง คือประเทศคูเวต

จากรายงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเวียดนามที่ระบุว่า การระบาดเป็นไปอย่างรวดเร็วมากขึ้น และมีแนวโน้มจะเกิดการระบาดในสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม แม้ว่าจะยังไม่มีรายงานอย่างเป็นทางการจากองค์การอนามัยโลก (WHO) ก็ตาม ทั้งนี้ทั่วโลกต่างแสดงความวิตกกังวลว่าในที่สุดเชื้อไวรัสซึ่งเป็นสาเหตุของการติดเชื้อใช้หวัดนกอาจกลายพันธุ์ไปสู่สถานะที่สามารถแพร่ระบาดติดต่อจากคนสู่คนได้อย่างง่ายดายเหมือนโรคใช้หวัดใหญ่

สถานการณ์ระบาดที่มีแนวโน้มรุนแรงขึ้นนั้น จากวันที่ 26 ธันวาคม 2546 ถึงวันที่ 9 พฤศจิกายน 2548 ยอดจำนวนผู้ติดเชื้อและเสียชีวิตยังมีอย่างต่อเนื่อง ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้พบผู้ติดเชื้อแล้ว 125 ราย เสียชีวิตถึง 64 ราย และรายล่าสุดผู้ป่วยชาวเวียดนามได้เสียชีวิตลง (กรุงเทพฯธุรกิจ : 15 พ.ย.48, 12)

โรคใช้หวัดนก (Avian influenza) เป็นโรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัส Avian Influenza virus type A ในตระกูล Orthomyxoviridae ซึ่งเป็น RNA ไวรัสชนิดมีเปลือกหุ้ม โดยมี Surface antigens ที่สำคัญ ได้แก่ haemagglutinin (H) มี 15 ชนิด และ neuraminidase (N) มี 9 ชนิด

เชื้อไวรัส Influenza แบ่งเป็น 3 type ได้แก่

- Type A แบ่งย่อยเป็น 15 subtype ตามความแตกต่างของ H และ N antigen พบได้ในคนและสัตว์ต่างๆ เช่น สุกร ม้า และสัตว์ปีกทุกชนิด
- Type B ไม่มี subtype พบเฉพาะในคน
- Type C ไม่มี subtype พบเฉพาะในคนและสุกร

อาการของโรคไข้หวัดนกที่แสดงนั้นมีความผันแปรตั้งแต่ระดับที่ไม่รุนแรงไปจนถึงขั้นเสียชีวิต ขึ้นอยู่กับชนิดของเชื้อไวรัสและสัตว์ที่ได้รับเชื้อ สัตว์อาจจะไม่แสดงอาการป่วย แต่จะมีระดับภูมิคุ้มกันสูงขึ้น (Seroconversion) ภายใน 10 – 14 วัน จึงจะสามารถวินิจฉัยว่าเป็นโรค ซึ่งสัตว์อาจจะแสดงอาการดังนี้

- ตายอย่างปัจจุบันทันด่วน ไม่สามารถสังเกตอาการได้
- มีน้ำมูก ไอ จาม หลอดลมอักเสบ ผอมแห้ง เบื่ออาหาร ท้องเสีย
- ไช้ลด ไช้ซึม มีรูปร่างผิดปกติ
- เหนียงบวม หงอนบวม หน้าบวม เปลือกตาบวม ขีบบวม หลอดลมบวม น้ำ
- มีจุดเลือดออกสีแดงคล้ำบริเวณเหนียง หงอนและขาของสัตว์ปีก
- การเคลื่อนไหวไม่สัมพันธ์กัน ชักกระตุก

อาการของไข้หวัดนกในคน

- อาการของไข้หวัดนกในคนเท่าที่มีรายงานไว้

การติดต่อของเชื้อ

ส่วนมากนกเปิดน้ำจะเป็นพาหะนำโรค โดยที่เชื้อจะอยู่ในลำไส้ และแพร่กระจายออกมากับอุจจาระ น้ำมูก สิ่งคัดหลั่งอื่นๆ ปนเปื้อนในแหล่งน้ำ ดิน พืช สัตว์ปีกทุกชนิดสามารถได้รับเชื้อผ่านทางเดินหายใจ ทางปาก ทางเยื่อเมือกต่างๆ หรือทางบาดแผล เชื้อมักปนเปื้อนมากับน้ำ อาหาร หรือฟุ้งกระจายไปในอากาศ

การติดเชื้อในสัตว์ปีกแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. Highly Pathogenic Avian Influenza (HPAI) เป็นการติดเชื้อชนิดรุนแรง พบว่าเป็นเชื้อในกลุ่ม H5 และ H7 บางตัว อาทิ H5N1, H7N7
2. Low Pathogenic Avian Influenza (LPAI) เป็นการติดเชื้อชนิดไม่รุนแรง มักพบว่าเป็นเชื้อในกลุ่ม H1 – H15

ระยะฟักตัว มีตั้งแต่ 2–3 ชั่วโมง จนถึง 3 วัน ในสัตว์ปีก หรืออาจถึง 14 วัน ในฝูงสัตว์ขนาดใหญ่

ลักษณะการแพร่กระจายของเชื้อ

1. การแพร่กระจายระหว่างสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง

พบเชื้อในมูลของสัตว์ที่ติดเชื้อมาแล้วนาน 7 - 14 วัน หรือ มากกว่า 14 สัปดาห์ เชื้อชอบสิ่งแวดล้อมที่มีความชื้น และอุณหภูมิต่ำ และจะสามารถเพิ่มจำนวนได้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในปุ๋ยคอก การแพร่กระจายระหว่างฟาร์ม เกิดจากการเดินเข้าออกในฟาร์มโดยไม่ผ่านการล้างด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ รวมไปถึงการทิ้งขยะ หนู สัตว์ฟันแทะอื่นๆ แมลงวัน นกป่า โดยเฉพาะนกเป็ดน้ำ นอกจากนี้เชื้ออาจถูกพบบนเปลือกไข่ทั้งชั้นนอกและชั้นใน ซึ่งอาจแพร่เชื้อระหว่างการนำเข้าไปยังตู้ฟักได้ ส่วนการพัดของลมไม่สามารถแพร่กระจายเชื้อไปยังฟาร์มอื่นได้ ส่วนใหญ่การแพร่เชื้อระหว่างฟาร์มเกิดจากการเคลื่อนย้ายรถ คน เครื่องมืออุปกรณ์ระหว่างฟาร์ม

2. การแพร่กระจายระหว่างสัตว์ปีก

การแพร่โรกระหว่างสัตว์ปีกหรือในฝูงสัตว์ปีก มักพบผ่านทางเดินหายใจ โดยเชื้อจะฟุ้งกระจายในอากาศ ซึ่งมาจากน้ำคัดหลั่งของสัตว์ที่เป็นโรค

3. การแพร่กระจายโรคจากสัตว์สู่คน

คนสามารถได้รับเชื้อผ่านทางเดินหายใจ ทางปาก บาดแผลผิวหนัง และเยื่อเมือกต่างๆ ซึ่งเชื้อมักปนเปื้อนมากับอุจจาระ น้ำคัดหลั่งของสัตว์ป่วย กลุ่มเสี่ยงได้แก่ คนที่ทำงานในฟาร์ม คนเชือดไก่ คนเลี้ยงสัตว์ปีก คนที่เดินผ่านตลาดซื้อขายสัตว์ปีก คนที่สัมผัสเนื้อสัตว์ปีก ไข่ไก่ที่ปนเปื้อนเชื้อ

สถานการณ์การระบาดของเชื้อไขหวัดนก

รายงานการติดเชื้อของไขหวัดนกมาสู่คนครั้งแรกเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2540 ที่ประเทศฮ่องกง เมื่อเชื้อ H5N1 ทำให้เกิดโรคติดเชื้อระบบทางเดินหายใจในผู้ป่วย จำนวน 18 ราย เป็นผู้ป่วยเด็กจำนวน 11 ราย ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับที่มีการระบาดล้มตายของสัตว์ปีกจากเชื้อ H5N1 แสดงว่าเป็นการแพร่ระบาดจากนกที่ป่วยมาสู่คน สำหรับการแพร่เชื้อจากคนสู่คนอาจเกิดขึ้นได้ แต่แสดงอาการไม่รุนแรงหรือไม่มีอาการ จึงได้มีการทำลายสัตว์ปีกทั้งหมดจำนวน 1 ล้าน 5 แสนตัว

ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ปี พ.ศ. 2546 มีการระบาดของเชื้อไขหวัดนก H5N1 มาสู่คนอีกครั้งที่ฮ่องกง มีผู้ป่วยที่ได้รับการยืนยัน 2 ราย มีผู้เสียชีวิต 1 ราย

ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2546 มีการระบาดของเชื้อไข้หวัดนกสายพันธุ์ที่รุนแรงอีกสายพันธุ์ (HPAI) คือ H7N7 ที่ประเทศเนเธอร์แลนด์มีผู้ป่วย 83 ราย มีผู้เสียชีวิต 1 ราย เป็นสัตว์แพทย์ที่ดูแลฟาร์มไก่ สำหรับการแพร่ระบาดของเชื้อ H9N2 ซึ่งเป็นสายพันธุ์ที่ไม่รุนแรง พบผู้ป่วยที่ฮ่องกง เป็นเด็ก 2 ราย ในปี พ.ศ. 2542 และปลายปี พ.ศ. 2546 พบผู้ป่วยเด็ก 1 ราย แต่อาการไม่รุนแรง

สำหรับการระบาดครั้งใหม่เริ่มตั้งแต่กลางเดือนธันวาคม พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา มีรายงานการระบาดของเชื้อ H5N1 ในสัตว์ปีกในทวีปเอเชียรวม 8 ประเทศ คือ กัมพูชา จีน อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น ลาว เกาหลี ไทย และเวียดนาม นับจนถึงสิ้นเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2547 มีรายงานการระบาดของเชื้อไข้หวัดนก H5N1 มาสู่คนในประเทศเวียดนาม จำนวน 22 ราย เสียชีวิต 15 ราย

สำหรับประเทศไทยมีการระบาดเกิดขึ้น 3 ระลอก (ข้อมูลจาก www.thaigcd.ddc.moph.go.th.com, 8 พ.ย.48)

- ระลอกที่ 1 เกิดขึ้นในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ – มีนาคม พ.ศ. 2547 มีผู้ป่วย 12 ราย เสียชีวิต 8 ราย
- ระลอกที่ 2 เกิดขึ้นในช่วงเดือนกรกฎาคม – พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 มีผู้ป่วย 5 ราย เสียชีวิต 4 ราย
- ระลอกที่ 3 เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2548 ผู้เสียชีวิตรายล่าสุด (เดือนพฤศจิกายน 2548) อยู่ในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี

ภูมิหลังเกี่ยวกับการระบาดทั่วโลก

การระบาดของไข้หวัดใหญ่ที่เกิดขึ้นทั่วโลกในอดีตที่ผ่านมา นั้น เกิดขึ้นเมื่อมีเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่สายพันธุ์ใหม่อุบัติขึ้น แพร่กระจาย และก่อให้เกิดโรคระบาดไปทั่วโลก นำมาซึ่งความเจ็บป่วยล้มตาย ความวุ่นวายทางสังคมและความสูญเสียทางเศรษฐกิจอย่างมหันต์ และเชื่อนั้นมักค้างอยู่ในกลุ่มประชากรและทำให้เกิดการติดต่อเป็นเวลานานหลายปี

(ข้อมูลจาก [www.203.155.220.217/office/vet/pdf/bird%20flu/avian flu factsheet thai.pdf](http://www.203.155.220.217/office/vet/pdf/bird%20flu/avian%20flu%20factsheet%20thai.pdf), 7 ธ.ค.48)

ในศตวรรษที่ 20 มีการระบาดทั่วโลกอยู่ 3 ครั้ง โดยแต่ละครั้ง เป็นการระบาดที่เกิดขึ้นทั่วโลกภายในเวลา 1 ปี หลังจากที่เกิดตรวจพบ ดังนี้

- พ.ศ. 2461 – พ.ศ. 2462 ไข้หวัดใหญ่สเปน (Spanish flu) สายพันธุ์ A (H1N1) ทำให้มีจำนวนผู้เสียชีวิตจากไข้หวัดใหญ่สูงที่สุดเท่าที่เคยมีมา กล่าวคือเป็นจำนวนมากกว่า 500,000 คนในสหรัฐอเมริกา และอาจเป็นจำนวน 20 – 50 ล้านคนทั่วโลก ผู้คนจำนวนมากเสียชีวิตลงภายในเวลา 2-3 วันแรกหลังจากติดเชื้อแล้ว และอีกจำนวนมากเสียชีวิตลงเนื่องจากอาการแทรกซ้อนในเวลาต่อมาไม่นาน ประมาณครึ่งหนึ่งของผู้เสียชีวิต เป็นผู้ใหญ่อายุน้อยและสุขภาพแข็งแรง

- พ.ศ. 2500 – พ.ศ. 2501 ไข้หวัดใหญ่เอเชีย (Asian flu) สายพันธุ์ A (H2N2) ทำให้มีผู้เสียชีวิต 70,000 คนในสหรัฐอเมริกา ตรวจพบเชื้อไวรัสไข้หวัดใหญ่เอเชียเป็นครั้งแรกในสาธารณรัฐประชาชนจีน ราวปลายเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2500 จากนั้นเชื้อไวรัสนี้ก็ระบาดไปถึงสหรัฐอเมริกาในเดือนมิถุนายน ปีเดียวกัน

- พ.ศ. 2511 – พ.ศ. 2512 ไข้หวัดใหญ่ฮ่องกง (Hong Kong flu) สายพันธุ์ A (H3N2) ทำให้มีผู้เสียชีวิตประมาณ 34,000 คนในสหรัฐอเมริกา ตรวจพบเชื้อไวรัสสายพันธุ์นี้เป็นครั้งแรกในฮ่องกง ราวต้นปี พ.ศ. 2511 จากนั้นเชื้อก็ระบาดไปถึงสหรัฐอเมริกาในปลายปีเดียวกัน เชื้อไวรัสสายพันธุ์ A (H3N2) ยังคงกระจายตัวอยู่ทั่วไปในปัจจุบันนี้

สถานการณ์ไข้หวัดนกถือได้ว่าเป็นวิกฤตการณ์ที่ทั่วโลกต่างเฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด เนื่องจากส่งผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้างเกือบทุกระดับชั้น รวมไปถึงการพัฒนาประเทศในหลายๆ ด้าน ทั้งในด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจ ตลอดจนด้านสังคมและการเมือง ประกอบกับยุคปัจจุบันเป็นยุคแห่งสารสนเทศ หรือยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้ประชากรทั่วทุกภูมิภาคของโลกสามารถได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว การรายงานข่าวเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ความสูญเสียที่ได้รับ สร้างความตระหนักแก่ผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งประชาชนผู้รับสารต้องการทราบข่าวคราวความเคลื่อนไหว มาตรการต่างๆ ในการคลี่คลายปัญหา ผลกระทบที่เกิดขึ้น ตลอดจนแนวทางการแก้ไขปัญหาของรัฐบาล เพื่อเป็นประโยชน์ในการป้องกันตนเองให้ปลอดภัยจากการติดเชื้อไข้หวัดนก

จากสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการรับรู้ข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เป็นยุคที่การเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ตลอดจนด้านสาธารณสุข ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้น การสื่อสารจึงมีบทบาทในการเตรียมประชาชนให้พร้อมที่จะรับการเปลี่ยนแปลงในด้านความรู้ ทัศนคติ และวิธีการปฏิบัติ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และขยายการพัฒนาออกไปให้กว้างขวาง ซึ่ง ประมะ สตะเวทิน (2538 : 147 – 149) ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารมีหน้าที่ 3 ประการ คือ

1. หน้าที่ในการให้ข่าวสาร เพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้สึก เกิดความตระเยอทะยาน เกิดความต้องการเปลี่ยนแปลง
2. หน้าที่ในการชักจูงใจ เป็นหน้าที่ในสภาวะการเปลี่ยนแปลง ดังนั้น บทบาทของการสื่อสาร จึงเป็นการชักจูงใจที่มุ่งไปสู่เรื่องของการพัฒนา โดยสื่อที่ใช้จะต้องเข้าถึงประชาชนได้มากที่สุด
3. หน้าที่ในการให้ความรู้และการศึกษา การสื่อสารจะต้องสอนคนให้มีความรู้ ความสามารถ ในอันที่จะปรับตัวให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ และเมื่อประชาชนเกิดการเรียนรู้ แล้ว การปฏิบัติตามก็จะเกิดขึ้น

เชกเช่นเดียวกันกับการให้ความรู้ในเรื่องไข้หวัดนก ที่ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญ ในการที่จะทำให้ประชาชนเกิดความตระหนักและมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกซึ่งถือเป็น โรคที่คร่าชีวิตผู้คนไปไม่น้อย และมีความเป็นไปได้ที่สถานการณ์การแพร่ระบาดจะกระจายเป็นวง กว้างและทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ภาครัฐจึงต้องกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความตระหนักถึงอันตราย ของโรคไข้หวัดนก และตื่นตัวที่จะป้องกันและสร้างสุขอนามัยที่ดีให้กับตนเองและครอบครัว และชักจูง ใจให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการที่จะป้องกันการเกิดโรคไข้หวัดนก โดยการใช้สื่อประเภท ต่างๆ เพื่อให้เข้าถึงประชาชนให้มากที่สุด ซึ่งสื่อดังกล่าวนอกจากจะให้ข้อมูลข่าวสารในเรื่องไข้หวัดนก ชักจูงใจให้ประชาชนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการติดเชื้อไข้หวัดนกแล้ว หน้าที่ที่สำคัญอีก ประการก็คือ ต้องให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะแก่ประชาชน ในการที่จะป้องกันการเกิดโรคไข้หวัดนก และควบคุมการเกิดโรคดังกล่าวได้ต่อไปในอนาคต จากที่กล่าวมา การสื่อสารจึงมีบทบาทที่สำคัญใน การที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสังคม

เพื่อเป็นการให้ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน กระทรวงสาธารณสุขและกระทรวง เกษตรและสหกรณ์ได้จัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้ ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับโรค ไข้หวัดนกเพื่อให้ประชาชนทั่วไปรวมทั้งผู้ประกอบการเกี่ยวกับสัตว์ปีกรับทราบและเกิดความเข้าใจ ที่ถูกต้อง อันจะนำมาซึ่งการปฏิบัติตนเพื่อห่างไกลจากโรคไข้หวัดนก และภาครัฐสามารถควบคุม การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกได้ต่อไป

มาลี บุญศิริพันธ์ (2530) ได้กล่าวถึงการใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในการประชาสัมพันธ์ (การเขียนสารคดีสำหรับสื่อสิ่งพิมพ์, 2530 : หน้า 1) ดังนี้

การใช้สื่อสิ่งพิมพ์ในการประชาสัมพันธ์นั้น จะต้องมีข้อความมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ คือ เมื่อใช้แล้วต้องให้เกิดผลทางบวก ได้รับการสนับสนุนหรือสร้างเสริมวัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์ด้วย คือ

1. เพื่อเป็นเครื่องช่วยเผยแพร่ (Publicity) แจ้งความ ประกาศ (Declaration) ให้การศึกษา (Education) เพื่อแจ้งข่าวคราว (Information) ให้ความรู้ (Knowledge) ให้ความเข้าใจ (Understand) ในการจูงใจและให้เกิดความร่วมมือ สนับสนุนการดำเนินงานของสถาบัน
2. เพื่อกระตุ้นให้เกิดความเชื่อถือและมุ่งหวังที่จะให้มีหรือเกิดการกระทำ

นอกจากนี้ พรสิทธิ พัฒนานนุรักษ์ (2530) ได้กล่าวถึงสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการพัฒนา (การผลิตสิ่งพิมพ์เพื่อการพัฒนา หน่วยที่ 13, หน้า64-65)

การผลิตสิ่งพิมพ์เพื่อพัฒนานี้ เป็นการผลิตสิ่งพิมพ์ที่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ไปยังกลุ่มประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะและมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นเพื่อรายงานหรือแจ้งข่าวสาร ให้ประชาชนได้ทราบสิ่งพิมพ์ดังกล่าว อาจผลิตในรูปหนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว แจ้งข่าวสารหรือรายงานข่าวที่จัดพิมพ์ ในรูปลักษณะ เอกสาร จุลสาร วารสาร หรือนิตยสารก็ได้ ทั้งนี้แล้วแต่ความเหมาะสมเพื่อมุ่งหมายรายงานข่าวสารอันเป็นสาระแก่การพัฒนาให้ประชาชนได้รับทราบ
2. เป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้น เพื่อขยายโลกทัศน์ของประชาชนให้กว้างขวางขึ้น เช่นการนำเอาเรื่องราวของเทคโนโลยีใหม่ๆ ที่เหมาะสมนำไปเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบ
3. เป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นเพื่อสร้างความสนใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ
4. เป็นสิ่งพิมพ์ที่เสริมสร้างความต้องการในการนำเอาแนวความคิดใหม่ๆ ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ
5. เป็นสิ่งพิมพ์ที่ผลิตขึ้นเพื่อสร้างบรรยากาศของการพัฒนา

ทั้งนี้ สื่อสิ่งพิมพ์จึงเปรียบเสมือนเครื่องมือของผู้ส่งสาร ได้แก่ภาครัฐ คือ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการที่จะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก อาทิ เช่น คำแนะนำในการป้องกันตนเองจากการติดเชื้อไข้หวัดนก วิธีการทำลายเชื้อโรคระบาด ฯลฯ เพื่อให้ผู้รับสาร ได้แก่ประชาชนทั่วไปรวมทั้งผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ปีก ได้รับความรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน เพื่อป้องกันทั้งตนเองและผู้อื่น และควบคุมการแพร่ระบาดของเชื้อไข้หวัดนกได้ต่อไป

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาการวิเคราะห์เนื้อหาสื่อสิ่งพิมพ์ในการเผยแพร่ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก เพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเพื่อวางแผน และกำหนดมาตรการในการควบคุมและป้องกันการแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนกอย่างมีประสิทธิภาพ และการวิเคราะห์เนื้อหาสารในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับแผนการใช้สื่อเพื่อการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ปัญหานำการวิจัย

1. สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้เรื่องไข้หวัดนกมีการให้ความรู้และสร้างเสริมทักษะในเรื่องไข้หวัดนกต่อกลุ่มเป้าหมายโดยอย่างไร มีประเด็น/เรื่องราวที่น่าสนใจอะไรบ้าง
2. สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้เรื่องไข้หวัดนกมีลักษณะและรูปแบบในการนำเสนอประเภทใดบ้าง
3. สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้เรื่องไข้หวัดนกมีการใช้จุดสนใจอย่างไรบ้าง
4. สื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้เรื่องไข้หวัดนกมีกระบวนการผลิตและจำหน่ายจ่ายแจกไปยังกลุ่มเป้าหมายอย่างไรบ้าง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการศึกษาเอกสารสิ่งพิมพ์ทางวิชาการเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกนั้น ผู้วิจัยมีจุดมุ่งหมายดังนี้

1. เพื่อวิเคราะห์สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับไข้หวัดนก
2. เพื่อวิเคราะห์ลักษณะและรูปแบบของสื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้เรื่องไข้หวัดนก
3. เพื่อศึกษาการใช้จุดสนใจในการนำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับโรคไข้หวัดนกผ่านสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

4. เพื่อศึกษากระบวนการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อการเผยแพร่ความรู้เรื่องไข้หวัดนก

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้ ศึกษาเฉพาะกรณีการให้ความรู้เรื่องไข้หวัดนกของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ออกโดยหน่วยงานต่างๆ ของกระทรวงสาธารณสุข กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบไปด้วย โปสเตอร์ แผ่นพับ โบปลิว คู่มือ จุลสาร ซีดีรอม เว็บไซต์/อินเทอร์เน็ต จำนวน 38 ชิ้น ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาข่าวสาร (Content analysis) ประกอบกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth interview) เกี่ยวกับกระบวนการผลิตสื่อเพื่อการเผยแพร่ความรู้เรื่องไข้หวัดนกของหน่วยงานที่รับผิดชอบเกี่ยวกับไข้หวัดนก จำนวน 2 หน่วยงานได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

โรคไข้หวัดนก (Avian Influenza) หมายถึง โรคที่เกิดจากการติดเชื้อไวรัส Avian Influenza virus type A ในตระกูล Orthomyxoviridae ซึ่งเป็น RNA ไวรัสชนิดมีเปลือกหุ้ม โดยมี Surface antigens ที่สำคัญ ได้แก่ haemagglutinin (H) มี 15 ชนิด และ neuraminidase (N) มี 9 ชนิด

สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ หมายถึง โปสเตอร์ โบปลิว แผ่นพับ คู่มือ จุลสาร ซีดีรอม เว็บไซต์/อินเทอร์เน็ต ที่มุ่งให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะในเรื่องไข้หวัดนก จำนวน 45 สื่อ

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) หมายถึง การศึกษาเนื้อหาข้อมูลในสื่อเพื่อการศึกษาเรื่องไข้หวัดนก ที่จัดพิมพ์โดยกระทรวงสาธารณสุข และกรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์โดยแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ เช่น สาเหตุการเกิดโรคไข้หวัดนก การติดต่อในสัตว์ การติดต่อในคน อาการของผู้ป่วยโรคไข้หวัดนก การดูแลรักษา รวมทั้งการป้องกันควบคุมโรคไข้หวัดนก ฯลฯ โดยจะทำการศึกษาจากโปสเตอร์ แผ่นพับ โบปลิว คู่มือ ซีดีรอม มุ่งเน้นเป้าหมายในการให้ความรู้ (Education) เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก

การถ่ายทอดความรู้/การเผยแพร่ความรู้ หมายถึง การส่งผ่านสาระเกี่ยวกับเรื่องไข้หวัดนกจากผู้ผลิตสื่อ ซึ่งในที่นี้คือกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์และองค์การยูนิเซฟ ไทยแลนด์ ไปยังกลุ่มเป้าหมายเพื่อให้ความรู้และเสริมสร้างทักษะในเรื่องไข้หวัดนก โดยใช้สื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

การให้ความรู้ (Education) หมายถึง การเสนอสารที่เป็นความรู้เกี่ยวกับเรื่องไข้หวัดนกแก่ประชาชน อาทิ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก อาการของโรค การแพร่กระจายของโรค คำแนะนำในการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันการติดเชื้อโรคไข้หวัดนกของกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น ซึ่งจะนำเสนอในรูปของสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์

ประเด็น หมายถึง เรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก อาทิ สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไข้หวัดนก สาเหตุและการติดต่อของโรคไข้หวัดนก การป้องกันโรคไข้หวัดนก เป็นต้น ที่ปรากฏอยู่ในสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่ผลิตโดยกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ลักษณะ/รูปแบบ หมายถึง รูปลักษณะภายนอกที่มองเห็นได้ของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เรื่องไข้หวัดนกที่ผลิตโดยกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้แก่ ประเภท ขนาด การใช้ภาพประกอบ การใช้ตัวอักษร เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ทำให้ทราบประสิทธิผลของสื่อสิ่งพิมพ์ ในการเผยแพร่ข่าวสารความรู้เกี่ยวกับโรคไข้หวัดนก สามารถนำข้อมูลรายละเอียดเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับหน่วยงานในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการพิจารณาปรับปรุงคุณภาพการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทต่างๆ เพื่อให้ได้ผลดียิ่งขึ้น